UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De eruditione christifideliu[m]

Herolt, Johannes

Colonie, 27. X. 1496

De filiab[us]ire que sunt sex.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30784

Visual Library

catū. qꝛ occidere ꝓximū: ⁊ effundē ſan/
guinem innocentē eſt vnum pcc̄m de q̄
tuor peccatis clamantibꝫ ad celū. Unđ
dixit dn̄s Gen̄. 4. Uox ſanguinis fra/
tris tui abel clamat ad me de terra. male
dicta terra que aperuit os ſuū ⁊ ſuſcepit
ſanguinē fratris tui. ſi terra ē maledicta
que ſanguinē innocentē ſuſcepit. q̇d tūc
de illo erit qui ſanguinē innocētē effun/
dit ꝯtra deum ⁊ iuſticiā. ergo quicunqꝫ
ex vindicta ⁊ iracūdia ledit vel ꝑcutit ꝓ/
ximū vel vulnerat: peccat mortalit̄ toti/
ens quotiens. Circa qđ querit̄ vtꝝ vir
ꝑcutiens vxorem ꝓꝓriā peccet mortalit̄.
Reſpondeo ſi cauſa correptionis ⁊ mo/
derate hoc fecerit non peccat mortaliter
quia ſuperior habet corripe inferiorem.
Sed vir eſt caput mulieris: ⁊ non econ/
uerſo. Unde Gen̄. 3. dixit dn̄s ad euā.
Sub viri poteſtate eris: ⁊ ipē dn̄abitur
tui. Si aūt ex vindicta ⁊ ira: ⁊ ſine cauſa
eā ledit ⁊ ꝑcutit. peccat grauit̄. Hec aūt
aduertendū eſt de illis qui cū offenſi fu/
erint ab alijs ſiue in taberna. ſiue alias:
⁊ non pn̄t ſe vindicare in eis: tunc vindi/
ctā talē inferunt ſuis vxoribꝫ ſine cauſa.
⁊ in hoc grauiter deū offendunt.

Quot ſint filie ire. ⁊ quādo pec/ cata mortalia ſūt.

Sequitur declarare: qūo filie ire
ſint peccata mortalia. Circa qđ
ſciendū ꝙ prima filia ē rixa. h̄ ē
audax volūtas vindicādi iniuriam ſuā
⁊ ꝓcedēs ad actū vindicādi. hoc eſt q̄n/
do nocet alteri ex ira: ⁊ h̄ ꝑ opa q̄rendo
vltionē ⁊ impediēdo bonū alteriꝰ vbicū
qꝫ pōt: ſiue iuſte ſiue iniuſte. Itē ſꝫ her/
mānū de ſchilditz. Rixa pt dici ex eo ꝙ
eſt iniuſta vindicatio in ꝓximū cū nocu/
mēto corpali: qđ videt̄ eē ꝯtra iuſticiā
⁊ pcc̄ꝫ mortale. niſi nocumētū ita parui
momēti eēt ꝙ nō eēt dignū noīe īiuria/
rū. miſtri āt iudicꝫ vl̄ ptātis publice ali
quē debite capiēdo vl̄ inuadēdo nō di/
cunt̄ ꝓꝓrie rixari ſꝫ iuſticiā exeq̇. Sil̄r q̇
ſe defendit cū moderamīe inculpate tu/
tele ſolo aīo repellēdi ⁊ euadendi iniuriā
non aīo iniuriandi etiā ſi aliū ledat: cuꝫ
alias eiꝰ inuaſionē ſubterfugere nō valꝫ
nō peccat: niſi vl̄ iniuriā faciat. vl̄ mode
ramē inculpate tutele excedat. vt gr̄a.
iſte videbat̄ ſibi iniuriari ꝙ ꝑcuteret euꝫ
pugno vl̄ ꝑ ua vga. ⁊ aliꝰ ecōtra extrahit
gladiū ⁊ ille int̄fecit inuadētē cū cū vga:
vl̄ alias q̄uit vulnerat. Nota ſm Her.
đ ſchil. Si q̇s hꝫt iuſtā vl̄ legittimam
cām iraſcēdi ꝓ ſe. ita tn̄ ꝙ motꝰ ire eēt ni
mis inordīatꝰ ⁊ nimis vehemēs interiꝰ
⁊ exteriꝰ tūc credo ſi ꝓcedat ex habitu vi
tioſo: ſ. ex ſupbia vl̄ inuidia vl̄ ira ⁊ inha
bituata voluntate: vbi habitꝰ ⁊ ꝑnc pia
ex quibꝫ tal̄ motꝰ ꝓcedit ſūt pcc̄a mor/
talia. Credo etiā: ꝙ illa inordinatio ire
ſit pcc̄m mortale. qꝛ refert̄ in eundē fon
tem viciꝫ vn̄ ꝓcedit. Uel ſi nō ꝓcedat ex
habitu vicioſo: ſꝫ ex hoc graue ſcādaluꝫ
ꝯcitet̄. puta ꝙ ille cōtra queꝫ iraſcit̄ mo/
do inordīato. vel alij audiētes aut vidē
tes ad pcc̄a mortalia impellant̄ ꝑ hoc ꝙ
motꝰ huiꝰ ire tā inordinatꝰ ē. q̇ alias ad
dicta pcc̄a nō mouerent̄. pcc̄m mortale
credo ī dicto mō cōmitti. Si tn̄ tal̄ mo
tus inordinatꝰ nō ꝓcederet ex habitu vi
cioſo. nec graue ſcādalū gn̄arꝫ. ſed ex na
turali cōplexione iraſcētis ꝓueniret. qui
forte multū eēt colericꝰ vl̄ debil̄. vl̄ infir
mus. poſſet eſſe pcc̄m veniale: niſi tunc
debilitas vl̄ motꝰ colere inordinatā ac/
cenſionē ire cauſans ex culpa mortali ꝓ/
ueniret. puta ex nimia ebrietate vl̄ gula
vl̄ aliq̊ hmōi. Uel ipē motꝰ inordīatus
ire itm̄ iraſcētē inflāmaēt ꝙ a charitate
dei vl̄ ꝓxi excideret. Scđa filia eſt ti
mor mētis. h̄ ē volūtas vīdicādi fugiēs
aduerſitateꝫ ꝓpt̄ eſtimatas inimicitias:
ſic ꝙ cogitat ⁊ imaginat̄ qūo poſſit alij
nocere: ⁊ eū vincere. Tercia filia eſt in
dignatio ⁊ ē volūtas ſe vindicās ꝑ ſignū
moleſtie. qđ exterius oſtenditur. ſic ꝙ ex
ira aliū ꝑuipendo in corde ⁊ ꝓ nihilo re/
puto. ⁊ ꝙ me tā dignū reputo: ꝙ mēito
nō deberet mihi talia facere. Et hoc ex

ira ꝓuenit: ꝛ eſt vtiqꝫ ꝑuerſum. Sciēdū tū ꝙ ſm Hermannū de ſchil. qn̄ timoꝛ mentis et indignatio tm̄ fiunt ex impetu naturali colerice vel melācolice cōplexionis ꝛ non ꝓcedunt vlterius ad extra poſſunt eſſe pecc̄a venialia. Sed ſi ꝓcedunt ex vicioſo habitu ſuperbie vl' alterius peccati moꝛtalis vl' alias graue ſcādalum generaretur poſſunt eſſe peccata moꝛtalia: E ¶ Quarta eſt cōtumelia que eſt volūtas vindicans ſe p exprobratōem maloꝝ ꝙ ſcꝫ homo imponit alteri ſcādalum ꝛ malum vt poſſit ſe vindicare: ꝛ imponit alteri aliqn̄ falſum quod vtiqꝫ graue ē. Quia pecc̄m nō dimittitur: niſi ſic fama ablata reſtituatur Sciēdum etiā ſm hermānum de ſchilditz. ſi ille q̄ aliū ꝯtumelia afficit vl' conuitiaṫ ꝓfert talia ꝯuitia. ꝛ facit illuſoria facta. q̄ ſꝫ ſe ſūt iniurioſa aīm ꝓximi cōtriſtātia ex eo ꝙ famā vel honoꝛē auferūt pecc̄m moꝛtale eſt contumelia tal'. ꝛ multo grauius q̄ꝫ furtū vel rapina Si autē facta vel verba talia ſm ſe nō ſūt vicioſa nec iniurioſa: ꝛ fiant ex leuitate aī. vl' ex ioco: tūc pn̄t eſſe pecc̄a venialia. niſi tunc ex leuitate aī vel ioco ita grauis ꝯtumelia fieret ꝙ hoīs honoꝛē totalit' auferret ſicut eī q̄ ex leuitate animi hoīem grauiter verberaret vel lederet in coꝛpe moꝛtaliter peccaēt: ita nō eſt dubiū q̄n q̄uit' aīm hoīꝫ ꝯturbās honoꝛē eius vl' famā ex leuitate animi auferēdo moꝛtalit' peccaret. Ad cōtumeliā ergo reducūṫ maledictio ꝓximi. deriſio: ꝛ oīs cōminatio ꝛ vilipēſio vboꝝ vl' factoꝝ. ¶ Quinta filia eſt clamoꝛ. que eſt voluntas ſe vindicās exaltādo vocem per vituperium ad alioꝝ aures ꝑueniens. Clamāt eī iſti iracundi ꝛ furibūdi ex nimia ira: volentes p hoc confundere ꝓximū: quod graue eſt ꝛ ſcādoloſum ꝙ homo honeſt⁹ debet ſe ſic dehoneſtare. ꝛ honoꝛem diminuere. Sciendū tamē ſm Hermānum de ſchilditz ꝙ quidam ex natura ſūt clamoꝛoſi. ꝛ hoꝝ clamoꝛ poſſet qn̄qꝫ eē venialis Si tamē ex vicioſo habitu peccati moꝛtalis ꝓcederet vel grauem occaſionem peccati tribueret vel ꝓberet talis clamoꝛ. vl' graue ſcandalū vel atrocē iniuriam terroꝛis vel vituꝑatōis. nulli dubium q̄n eſſet peccatum moꝛtale: multo magꝫ q̄ꝫ ſi diceret fratri ſuo ſine cauſa racha F ¶ Sexta filia ē blaſphemia q̄ eſt volūtas ſe vindicans p opprobriū deo vel ſanctꝫ illatū. Blaſphemare eſt deo attribuere qđ ſibi nō eſt ꝓpꝛium. vl' cū ab eo remouetur quod eſt ſibi ꝓpꝛiuꝫ Sciēdum ſm Hermānū de ſchilditꝫ. Blaſphemia eſt grauiſſimum peccatū moꝛtale. qꝛ maxime charitati diuine cōtrariaṫ: imo videṫ ponere quoddā odium dei. nec excuſaṫ aliq̄s ꝙ blaſphemiam ꝯmittit abſqꝫ deliberatiōe ꝛ ſubita ira. ſicut nec aliq̄s excuſareṫ a pctō moꝛtali ſi ex ſubito motu ire an̄ plenam deliberatōem hoīem īterficeret. niſi tunc homo ita ſubito in v̄ba ꝓrūperet: ꝙ nō perpēderet aliquo mō ꝙ eēnt v̄ba blaſphemie an̄q̄ꝫ ea ꝓtuliſſet. tunc pt eſſe peccatū veniale. Ubi etiā aduertendū eſt ꝙ blaſphemia pt ꝯmitti nō ſolū v̄bo: ſꝫ etiam facto. Nullus eī dubitet qui ille q̄ plenum ꝯſenſum habet intriſecus de v̄bis vel fact' blaſphemie ꝯtra dei reuerentiam intentādis iam blaſphemet in coꝛde. Nec dubiū eſſe poteſt q̄n ſicut ille q̄ blaſphemat verb' diuine reuerentie derogat: verba mala in deum iaculādo vel turpia iuramēta in derogatōem diuini honoꝛis aſſumēdo: ſic ꝛ multo magis blaſphemaret q̄ niteret' prauis ꝛ ſeuis factis diuinā reuerētiam īpugnare Sicut de q̄dā ribaldo dꝛ. q̄ cū turbat⁹ eſſꝫ: eo ꝙ ad taxillos aliquā pecuniā ꝑdidiſſet: extracto gladio ſuo ꝓiecit eum ſurſum in aerē q̄ſi volens ſe de deo vindicare. Et ecce gladius reuerſus eſt cruētat⁹. Et iterū mag' blaſphemaret q̄ in deſpectū diui honoꝛis dei ꝛ imaginē vl' crucifixū lapidaret: vl' luto macularꝫ vl' execrabilr ꝛ irreuerēter aliq̄d īoꝛdinatū

ſm crucifixo vel diuina imagīe depingēt
ꝗꝫ q̄ malis verb̄ iacularet.

SEquitur declaratio illius: q̄uo ſe
ira occultat ſub ſpecie virtutum
Circa qđ ſciendū: ꝙ illđ vitium
ſub triplici ſpecie ꝟtutū ſe occultat. Pri
mo mō ſub ſpē zeli iuſticie. Vn̄ Greg꜒
32. li. moraliū. Plerūqꝫ ī vlciſcēdis vici/
is crudelitas agit̄ ⁊ iuſticia putat̄: atqꝫ
īmoderata ira zel⁹ iuſticie ⁊ meritū credi
tur. Remediū ꝯ hāc occultatōez ire do
cet Greg⁹. 5. li. moral̄. Et ē h̄ ꝙ nunꝗꝫ
ſeuiat ꝗꝫ diu cōmotio ire mētē occupat ⁊
mētis īpetū an̄ꝗꝫ ad vindictā ꝓperet vi/
cere ſtudeat vt eo fiat iuſtior vltor alien⁹
q̄ liberior exiſtat victor ſu⁹. Q̄uo āt co/
gnoſci debeat: an ira ex zelo iuſticie. vel
ex ipatiētia ꝓcedat. h̄ inde p̄t cognoſci.
ꝙ q̄n ex zelo rō p̄cedit mētis cognitōem
h̄ q̄ſi tranq̄lla manet. qđ p꜒ p caſſiodoꝝ
q̄ đr. Sepi⁹ minabamur innoxij. iraſce
bamur placati. ⁊ ne factis poſſem⁹ ledē
terrorē verbis videbamur īgerere. Hoc
etiam patet ex eo ꝙ in correctiōe ⁊ poſt
illum quē quis corrigit: plus diligit. q̄/
rū oppoſitū ꝯtingit in ira q̄ ꝓcedit ex im
patientia. Scđo ſe occultat ſub ſpecie
charitatis ꝓximi ⁊ vtilitatis eius. q̄ ma
xime in illis apparet qui dicūt ſe non ira
ſci ꝓximo: niſi ꝓ tāto ꝙ res p ipm geſta
eſt ꝯ ſalutē facientis. Sed in hoc plerū
qꝫ homines decipiunt̄. ꝙ talis indigna
tio multotiēs procedit ex odij fomite q̄
ex charitate vel vtilitate ꝓximi credit̄ e/
manare. Nec mirū ſi in hoc homīes de/
cipiant̄. q꜔ ſicut imago in aqua turbida
nō apparet: ſic in mente dum ira turba/
ta fuerit veritas nō relucet. Hanc aūt ꝑ/
turbationē mētis callide ꝓcurat inimi/
cus. Quia facit ſicut piſcator aſtutus q̄
ideo turbat aquā: vt piſces facili⁹ capi
at. ſic ⁊ ipe turbat oculū rōnis vt homi/
nem poſſit cape laqueis peccatoꝝ. Re/
medium cōtra hanc occultationez eſt ꝙ
homo diſcretionis oculo dulciter pēſet
ſi ipe hoc ageret qđ in alio reprehendit
an ſibi videat̄ ꝙ hoc poſſit ſine ſue ſalu/
tis diſpēdio. ⁊ ſi adhuc de tali facto tur
bet̄ in alio certus ſit ꝙ talis turbatio na
ſcitur ex fomite odij: ⁊ nō ex appetitu ſa/
lutis ꝓximi. Quod viciū potiſſime ex eo
curari pōt. ꝙ homo ſit ſollicitus de con
ſciētia ꝓpria: ⁊ non temere iudicet facta
aliorum. q꜔ ſicut dicit Tulli⁹ in li. de tu
ſculanis queſtionib꜒. Propium eſt ſtulti
cie vicia cernere aliena ⁊ ſic obliuiſci pro
pria. Sed hec ſtulticia ex curioſitate na
ſcitur. q꜔ ſicut Aug⁹. dicit. xi. ꝯfeſſionū
Curioſuz eſt genus humanū ad cogno
ſcendā vitā alienā. ⁊ deſidioſum ad cog
noſcendā ꝓpriaz. Tales rephēdit dn̄s
Luc. vij. Quid vides feſtucā in oculo
fratr꜒ tui. ⁊ trabē in oculo tuo nō ꝯſide/
ras. Et ab illo defectu multū retrahere
debet. qđ legit̄ de ſancto Johe elemoſy
nario q̄ hanc ꝯditōem habuit ꝙ nunꝗꝫ
aliquē ꝓ ſuis defectib꜒ iudicauit. h̄ poti
us alios iudicātes rephendit dicēs: pec
catis. Primo ꝯtra mādatū xp̄i dicētis.
Nolite iudicare vt nō iu. Scđo. q꜔ ne/
ſcit꜒ q̄lis modo ſit quē antea peccare ſci
uiſtis. ¶ Tertio ira ſe occultat ſub co/
lore māſuetudinis ⁊ patiētie. qđ in illis
maxīe cōtingit q̄ ſe grauius vlciſcunt̄ ta
cendo ⁊ nihil loquēdo. q꜔ delectant̄ for/
te ex hoc. vel ītendūt magis animū ꝓxi
mi cōmouere. vel intendūt ſibi vtilez ve/
ritatem ſubtrahere. vel vindicte tp̄s et
locū expectare. vt ex hoc ꝓximo grauī⁹
poſſint inferre nocumentū. Primū ē ma
lum. ſcđm deterius. tertium peſſimum
eſt. Remedium ꝯtra hanc occultatōez
eſt ꝙ homo diligenter caueat ne taceat
rōne indignatōis. vel etiā prouocatōis
ſed taceat ſolū rōne māſuetudinis. Itē
intendat ne ex tali taciturnitate ꝓxim⁹
magis ꝯmoueat̄. ⁊ conſideret vtrū poſ/
ſit aīm proximi magis lenire tacēdo: tūc
expectet quouſqꝫ tam ipe ꝗꝫ ille ad man
ſuetudinem redeant. Si vero poteſt eū
lenire loquēdo. tūc cum charitate ⁊ mo/
do dulciori quo poteſt mentem ſuā ſibi

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN